

Plukovník Ing. Ladislav Hrbek,

plukovník Ing. Jaromír Žitek

VOJENSKÁ OBLAST v obranném systému ČSSR

V článku chceme ukázat místo a uvést základní činnosti resortů ministerstva národní obrany v obranném systému ČSSR.

Obranná soustava musí být budována tak, aby umožňovala obecné zákonitosti války a ozbrojeného zápasu neustále poznávat a aplikovat na podmínky obrany země. Kromě toho je nutné přenášet tyto poznatky do celého obranného systému, aby všechny orgány a instituce mohly ve své činnosti vycházet z těchto poznatků při řešení otázek obrany.

Ministerstvu národní obrany přísluší plnění tohoto úkolu a podle usnesení předsednictva ÚV KSČ k zdokonalení obranného systému přestává úzce působit jen v rámci ozbrojených sil a stává se odborným orgánem ÚV KSČ a vlády, sloužícím potřebám celé obranné soustavy, aniž by přitom jednotlivé orgány a instituce nahrazovalo.

MNO bude odpovídat nejen za výstavbu a připravenost ozbrojených sil, ale i za včasné rozpracování a předpokládání příslušných návrhů orgánům ÚV KSČ a vládě ke zvyšování obranyschopnosti státu jako celku a plnit další úkoly ve prospěch celé obranné soustavy.

V článku nebudeme rozebírat plnění těch úkolů, které MNO plnilo doposud k zabezpečení úkolů ozbrojených sil, ale zaměříme se na nové úkoly, které MNO až dosud neplnilo, nebo které mají vztah k ostatním oblastem obranného systému.

Vycházíme-li z nové úlohy a místa MNO v obranném systému, mělo by v době ohrožení a za branné pohotovosti státu plnit zejména tyto úkoly:

Na základě znalosti vojenskopolitické situace v součinnosti s představiteli ostatních podsystémů navrhovat orgánům ÚV KSČ potřebná opatření ke zvýšení obranyschopnosti státu. Tato opatření mohou obsahovat návrhy na zvýšení připravenosti jednotlivých orgánů k plnění úkolů za války, na zaujetí válečných pracovišť řídicími orgány, návrhy na doplnění polních a teritoriálních vojsk, na evakuaci obyvatelstva z určených míst, vyhlášení situace ohrožení státu apod.

Současně by mělo MNO zajistit informování všech ostatních oblastí obranného systému o vzniklé situaci na teritoriu a předkládat KO ÚV KSČ návrhy na řešení situace vzniklé po úderech nepřítele.

Podle rozhodnutí KO ÚV KSČ bude MNO zajišťovat plnění uložených úkolů v rámci resortu národní obrany a koordinovat plnění přijatých opatření k zabezpečení potřeb polních vojsk a obrany i ochrany teritoria mezi jednotlivými oblastmi. Tato koordinace by se měla především projevit při doplňování polních vojsk technikou a materiálem z národního hospodářství, při zabezpečování přesunů a při likvidaci následků napadení ZHN. Rozhodnou-li řídicí orgány organizovat kontrolu přijatých opatření na úseku obrany země, mělo by MNO i na úseku kontroly usnesení sehrát rozhodující úlohu.

Velmi složitým a vážným úkolem MNO bude zajistit včasné vyrozumění a varování řídicích orgánů a všeho obyvatelstva před vzdušným nebezpečím, radioaktivním a chemickým zamořením. Je třeba otevřeně říci, že za splánování a zabezpečení proniknutí varovných signálů i do té nejmenší osady nesou příslušné orgány MNO plnou odpovědnost, i když přitom budou využívat orgánů národních výborů, spojů a dalších.

S tímto úkolem přímo souvisí další úkol — zajišťovat pro potřeby celého obranného systému radiační, chemický a povšechný biologický průzkum, vyhodnocovat získané zprávy a předávat potřebné informace stranickým a státním orgánům a institucím. Na základě získaných poznatků a zkušeností bude MNO upřesňovat činnost vojsk a obyvatelstva za jednotlivých situací.

Dalším úkolem resortu národní obrany bude zajišťovat provoz jednotných válečných pracovišť a nepřetržitě spojení mezi nimi. Orgány MNO by však neměly odpovídat jen za provoz těchto válečných pracovišť, ale měly by na nich plnit funkci koordinujícího a svodného operačního orgánu komise obrany tak, aby tyto vrcholné řídicí orgány dostávaly k posouzení a rozhodnutí celkový návrh řešení vzniklé situace.

MNO bude řídit boj proti takticko-operačním výsadbám nepřítele, které budou vysazeny na rozhraní dvou vojenských okruhů. Při ničení ostatních výsadek MNO bude sledovat a usměrňovat činnost vojenských okruhů tak, aby byly zničeny organickými a součinnostními silami a prostředky VO nebo KVV. V pásmu činnosti polních vojsk na našem území bude se MNO podílet na likvidaci výsadek podle požadavků velitelů polních vojsk. MNO by mělo řešit i neplánované použití vojsk při odstraňování následků napadení zbraněmi hromadného ničení na nevojenské cíle, především při záchranných pracích a obnově těch objektů, které mají rozhodující význam pro zabezpečení potřeb polních vojsk.

Na teritoriu bude MNO řešit zásobování nejen ozbrojených sil, ale i jednotek LM a všech nevojenských složek národních výborů a resortů vojenskou technikou a materiálem podle v míru zpracovaných plánů.

Úkoly MNO v míru mají vycházet z jeho činnosti za války a mají být zaměřeny na vědecky zdůvodněné přípravy a zpracování potřebných plánů.

MNO bude jako odborný orgán ÚV KSČ a vlády v oboru vojenství včas rozpracovávat otázky obranyschopnosti státu a vedení války a iniciativně v součinnosti s představiteli ostatních podsystemů zpracovávat návrhy ke zkvalitnění obrany země. Dále bude zpracovávat návrhy jednotné koncepce, obsahově náplně zásadních opatření v oblasti branné výchovy a přípravy obyvatelstva a mládeže, koordinovat činnost jednotlivých organizací a zajišťovat souhrnně informace pro potřeby ÚV KSČ a vlády o výsledcích branné výchovy a přípravy. K zajištění účinnějšího vlivu prostředků masového působení na obyvatelstvo na úseku branné výchovy a přípravy musí MNO pro ně zajišťovat dostatek potřebných vojenskoodborných podkladů a informací a aktivně se podílet na rozvíjení této činnosti.

Dalším rozsáhlým a novým úkolem MNO bude poskytovat odbornou a metodickou pomoc stranickým, státním a hospodářským orgánům a společenským organizacím. Toto by se mělo projevit zejména při zpracování plánů a při přípravě vedoucích funkcionářů a kádrů, pracujících na úseku obrany země a ochrany obyvatelstva. Odborná pomoc by se měla projevit také tím, že MNO zajistí pomoc při přípravě, průběhu a vyhodnocení resortních a součinnostních cvičení a předávání vědeckých a odborných informací v oblasti obrany a ochrany obyvatelstva komisím obrany a všem institucím, podílejícím se na obraně země.

Chceme zdůraznit, že při plnění úkolů odborného orgánu ÚV KSČ a vlády a při poskytování odborné a metodické pomoci není MNO orgánem nadresortním.

Pokud jde o ochranu obyvatelstva, tedy o úkoly, které na MNO přecházejí z dosavadního systému civilní obrany, považujeme za účelné především ukázat postavení MNO a Státní plánovací komise jako představitelů podsystemů, mezi něž byly delimitovány úkoly stávajícího systému civilní obrany.

Při delimitaci úkolu civilní obrany se vycházelo ze zásad, že MNO je orgánem, jemuž přísluší řešení všech koncepčních vojenskoodborných otázek spjatých s obranou a ochranou teritoria.

V důsledku toho bude MNO odpovídat za řešení koncepčních otázek, souvisejících s ochranou obyvatelstva, národního hospodářství a s opatřeními k odstraňování následků napadení. MNO bude dále plnit úlohu jediného vědeckovýzkumného centra v oblasti ochrany obyvatelstva a teritoria.

Koncepční činnost MNO v oblasti ochrany obyvatelstva a teritoria by měla spočívat především v řešení vojenskoodborných stránek jednotlivých opatření k ochraně obyvatelstva, ve stanovení zásad a rozsahu jednotlivých opatření, včetně stanovení příslušných finančních prostředků k realizaci navržených a schválených opatření.

Základní otázky koncepce ochrany obyvatelstva a ostatních opatření bude MNO předkládat ke schválení komisi obrany ÚV KSČ.

Součástí činnosti MNO by mělo být vydávání nezbytných operačních a jiných podkladů, určování vojenských hledisek a stanovisek, z nichž budou ostatní podsystemy vycházet při realizaci vlastních specifických opatření. MNO by mělo rovněž vydávat některé základní předpisy a podklady, týkající se ochrany obyvatelstva a národního hospodářství.

Druhý představitel, jenž se bude podílet na zabezpečení dosavadních úkolů systému CO — Státní plánovací komise bude jednotlivé úkoly podle stanovené koncepce a zásad rozpracovávat na podmínky resortů a NV a zabezpečovat

operativní řešení otázek souvisejících s ochranou obyvatelstva, likvidačními a obnovovacími pracemi při odstraňování následků napadení ZHN.

V souladu s tím bude Státní plánovací komise rozpracovávat základní linii jednotlivých opatření k ochraně obyvatelstva a národního hospodářství, určovat obsah a rozsah činnosti jednotlivých složek ekonomického podsystemu, stanovovat metodiku plnění úkolů a zabezpečovat jejich realizaci.

Státní plánovací komise bude dále spolu s příslušnými resorty a NV odpovídat za zpracování potřebných plánů k řešení jednotlivých opatření a k přípravě činností za branné pohotovosti státu a za organizování, přípravu a materiální vybavení nevojenských sil a prostředků, určených k plnění úkolů na úseku ochrany obyvatelstva a k záchranným, likvidačním a obnovovacím pracím.

Při realizaci všech opatření bude SPK zabezpečovat jednotu řešení úkolů hospodářské mobilizace, ochrany obyvatelstva a obnovy národního hospodářství.

To je stručná charakteristika postavení MNO a SPK po delimitaci úkolů dosavadního systému civilní obrany.

Vzhledem k tomu, že úkoly dosavadního systému CO jsou ve vojenských štábech vcelku málo známé, rozebereme v dalším podrobněji alespoň ty nej důležitější.

Kolektivní ochrana obyvatelstva a zaměstnanců závodů v sobě zahrnuje jedno z důležitých opatření ochrany obyvatelstva, zejména organizačními a technickými prostředky kolektivní ochrany (tj. evakuací a zabezpečným úkrytů všech typů).

V soudobé válce je třeba zabezpečovat všechno obyvatelstvo na státním území kolektivní ochrany, pochopitelně podle stupně ohroženosti prostoru, ve kterém je obyvatelstvo usídleno trvale, nebo rozmístěno po evakuaci k přechodnému pobytu. Kolektivní ochrana musí být tedy řešena s přihlédnutím k evakuačním opatřením, využívat všech možností a prostředků k řešení ochrany osob — tj. jak prostředků vybudovaných již v míru, tak i prostředků improvizovaných, budovaných až v období zvýšeného ohrožení státu a za branné pohotovosti. Řešení kolektivní ochrany obyvatelstva závisí dále i na možnostech vyčlenění finančních prostředků, materiálních zdrojů atd.

Problematika kolektivní ochrany představuje tedy řešení souhrnu operačních, organizačních, technických a materiálních otázek a jejich shrnutí a zpracování do směrnic, nařízení a pokynů.

V souladu s tím se předpokládá, že MNO bude zabezpečovat tyto úkoly:

— řešit operačně technickou stránku kolektivní ochrany (poměr evakuace a úkrytí v daném prostoru; stupeň a rozsah ochrany v souladu se stupněm ohroženosti prostoru; odolnosti a ochranné vlastnosti jednotlivých typů úkrytů před účinky ZHN);

— zpracovávat a vydávat normativy kolektivní ochrany obyvatelstva a osazenstva závodů, stanovujících rozsah ochrany a stupeň odolnosti úkrytí na území ČSSR;

— stanovovat zásady pro úkrytí obyvatelstva, žactva škol a osazenstva závodů;

— zpracovávat a vydávat technické směrnice pro výstavbu a přípravu úkrytů stálých a improvizovaných;

— řešit směry rozvoje, výzkum a vývoj prostředků kolektivní ochrany, včetně vnitřního vybavení a zařízení a zabezpečovat technickou přejímku vyráběných prostředků z výroby.

Další úkol, který přechází na MNO je stanovení zásad režimu života za vzdušného poplachu, v radioaktivní stopě, v prostorech chemického napadení a v prostorech po evakuaci. Při stanovení zásad režimu bude třeba řešit:

- přesuny a pohyb obyvatelstva a jednotek přes tyto prostory;
- zvláštní režimy práce na výrobních závodech a pracovištích s nepřetržitým provozem, v dopravě a spojích;
- individuální a kolektivní ochranu obyvatelstva v těchto prostorech;
- odborné druhy zabezpečení;
- problémy dlouhodobého pobytu v úkrytech, přípustnost a zásady pobytu a pohybu v zamořených prostorech a prostorech po evakuaci;
- zkoumání vlivu režimních opatření na obyvatelstvo, určování základních parametrů k délce pobytu v zamořených prostorech a úkrytech a další odborné technické problémy, nutné ke stanovení režimních opatření.

Při řešení koncepce ochrany obyvatelstva bude nutné zejména posoudit vzájemné vztahy evakuace a ukrytí, předpokládanou dynamiku těchto vztahů a jejich efektivnost. Na základě toho půjde o stanovení základních principů evakuace, ukrytí a individuální ochrany, které pak budou rozpracovány do směrnic a pokynů.

U evakuace by měla být vážena její účelnost a důsledky pro umístěné obyvatelstvo po napadení ZHN, důsledky pro mobilizaci, přesuny vojsk apod. Tyto důsledky kladné i záporné by měly být konfrontovány s důsledky pro obyvatelstvo při částečné evakuaci a v případě, že neproběhne evakuace vůbec.

Půjde tedy o hluboké posouzení, na jehož základě by měly být zpracovány potřebné návrhy k řešení ochrany obyvatelstva v souladu se soudobými požadavky vojenství.

V této problematice by MNO mělo plnit tyto úkoly:

- rozpracovávat a řešit základní principy ochrany obyvatelstva a evakuačních opatření;
- zpracovávat a vydávat souhrnné směrnice pro plánování, přípravu a zabezpečení ochrany obyvatelstva a evakuace;
- spolupracovat s SPK při zpracování prováděcích pokynů k ochraně obyvatelstva a evakuaci;
- zabezpečovat pomoc při zpracování plánů;
- v součinnosti s orgány státních podsystémů koordinovat přípravu, plánování a zabezpečení evakuace řídicích orgánů.

Obdobným způsobem můžeme rozvést i další úkoly civilní obrany, které přecházejí na MNO. Domníváme se, že pro orientaci postačí rozvedení u těchto tří úkolů z celého komplexu úkolů dosavadního systému civilní obrany, jež bude MNO nově řešit. Z dalších úkolů jsou to např. systém varování, vybavení obyvatelstva prostředky IPCHO, dozimetrická kontrola obyvatelstva, likvidace následků napadení ZHN včetně taktiky likvidace ohnisek zásahů, koncepce organizace přípravy a materiálního vybavení nevojenských sil národních výborů a resortů a řada dalších úkolů.

Přehled nových úkolů, které by mělo MNO plnit vzhledem ke svému posta-

vení v obranném systému, není v tomto článku úplný. Zaměřili jsme se jen na některé, podle našeho názoru na hlavní a mezi příslušníky velitelského sboru nejvíce diskutované.

Funkční náplň a organizační struktura místních vojenských správ zabezpečovala především plnění úkolů mobilizace, mírového doplňování vojsk a vedení evidence. Zvýraznění významu teritoria a výstavba teritoriálních vojsk vyžaduje, aby nová krajská vojenská velitelství se stala skutečně teritoriálním velitelským orgánem pro řízení činnosti vojenské oblasti k zajištění obrany a ochrany kraje. Stejně jako MNO v centrále měla by být i ona odborným orgánem komise obrany KV KSČ pro řešení otázek obrany a ochrany kraje.

Jako územní velitelský orgán resortu národní obrany budou uplatňovat odborně metodický vliv a pomoc krajským státním, hospodářským a společenským institucím.

Za války by mělo KVV, kromě dosavadních úkolů, plnit dále tyto úkoly:

- soustřeďovat, vyhodnocovat a předkládat informace o vzniklé vojenské situaci na území kraje;

- v součinnosti s orgány ostatních podsystemů předkládat KO KV KSČ návrhy na zabezpečení obrany teritoria kraje a podle potřeby i zabezpečení polních vojsk;

- pro potřeby celého obranného systému v kraji zajišťovat včasné vyrozumění určených orgánů o nebezpečí napadení státu a varovat obyvatelstvo před vzdušným napadením, radioaktivním a chemickým zamořením;

- zajišťovat územní, radiační, chemický a povšechný biologický průzkum, vyhodnocovat a předávat potřebné údaje orgánům ostatních podsystemů;

- odpovídat za provoz jednotného válečného pracoviště krajských řídicích orgánů, organizovat jeho spojení při využití spojovacích sítí a prostředků mezi vojenským a ostatními podsystemy;

- řídit bojovou činnost při obraně kraje, organizovat střežení určených objektů a likvidovat nepřátelské výsadky. Podle rozhodnutí KO KV KSČ a v souladu s úkoly poskytovat pomoc vojenskými silami a prostředky orgánům SNB při plnění bezpečnostních úkolů, pomáhat vojenskými silami a prostředky při všeobecném průzkumu, záchranných a likvidačních pracích v ohniscích zásahů;

- zabezpečovat materiální, technické, zdravotnické a finanční zásobování podřízených a určených vojsk a provádět ve stanoveném rozsahu materiálně technické zásobování nevojenských sil a Lidových milicí.

Úkoly KVV v míru by měly vycházet z jeho činnosti za války a být zaměřeny na potřebné přípravy a zpracování plánů.

Podle požadavků ostatních podsystemů by mělo KVV poskytovat pomoc při přípravě velitelských kádrů ekonomického podsystemu a Lidových milicí a zabezpečovat společné akce v přípravě všech orgánů obranného systému.

KVV by mělo dále pomáhat při rozpracování a konkretizaci úkolů jednotné obsahové koncepce branné přípravy obyvatelstva a mládeže na podmínky kraje, spolupracovat zejména s národními výbory při přípravě obyvatelstva, poskytovat jednotlivým složkám odbornou pomoc zvláště v přípravě kádrů, cvičitelů, výcvikovou bázi a pomůckami.

Místo a úloha OVV, jejich vztah ke komisím obrany a orgánům ostatních podsystemů by měl být obdobný jako u KVV. Rozsah jejich úkolů by měl odpovídat stupni okresu.